

УДК [371.134 + 371.38] : 373.3. (045)

**КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
В УМОВАХ СТУПЕНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Казакова Н.В.

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

**КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ
СТУПЕНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Казакова Н. В.

У статті визначено та розкрито критерії ефективності педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів в умовах ступеневої підготовки, які відображають мотивацію студентів до педагогічної практики, ступінь професійної підготовки студентів до педагогічної діяльності, усвідомлення себе у професійній діяльності; подано рівні їх сформованості.

Ключові слова: педагогічна практика, критерії, показники.

**КРИТЕРИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ В УСЛОВИЯХ
УРОВНЕВОЙ ПОДГОТОВКИ**

Казакова Н. В.

В статье определены и раскрыты критерии эффективности педагогической практики будущих учителей младших классов в условиях уровневой подготовки, которые отображают мотивацию студентов к педагогической практике, степень профессиональной подготовки студентов к педагогической деятельности, осознание себя в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: педагогическая практика, критерии, показатели.

CRITERIONS OF THE EFFECTIVE FUTURE TEACHERS' PEDAGOGICAL PRACTICE IN THE CONDITIONS OF GRADUAL TRAINING

Kazakova N. V.

Criteria of the effective future teachers' practice are defined. The author is convinced that criteria of the effective future teachers' practice reflect student's motives for pedagogical practice, rate of professional preparation for pedagogical work and **self-consciousness in professional activities**.

Keywords: pedagogical practice, criterion, indicators.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Одним із головних напрямів модернізації педагогічної освіти є підвищення якості професійної підготовки учителів початкової школи, оскільки саме вони формують основи всієї майбутньої освіти і культури людини, її життєвої компетентності, бажання і вміння вчитися впродовж життя. Вихідні концептуальні положення щодо професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів закладено у законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Державній програмі «Вчитель». Ідеї ступеневості, неперервності педагогічної освіти знайшли своє відображення у Концепції педагогічної освіти, постановках Кабінету Міністрів України № 507 щодо переліку напрямів та спеціальностей у підготовці вчителя за освітньо-кваліфікаційними рівнями та № 65 про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту).

На всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях передбачена педагогічна практика, від змісту, форм і методів якої значною мірою залежить ефективність професійної підготовки майбутніх учителів та їх подальша адаптація до професійної діяльності. Однак сучасна система організації та методичного забезпечення педагогічної практики у вищих педагогічних навчальних закладах у контексті ступеневої підготовки вчителя початкової школи має певні суперечності: між вимогами до наступності змісту, форм і методів педагогічної практики студентів на кожному освітньо-кваліфікаційному рівні та їх реальним станом;

між розподілом годин у навчальних планах на вивчення теоретичних дисциплін та різні види педагогічної практики на кожному освітньо-кваліфікаційному рівні. Крім того, не розроблено єдиних вимог щодо тривалості кожного виду педагогічної практики, не чітко визначено критерії ефективності педагогічної практики, що суттєво впливає на якість практичної підготовки студентів.

Аналіз публікацій і досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У наукових дослідженнях приділяється відповідна увага професійній підготовці вчителів початкової школи, а саме: теоретичним та методологічним засадам підготовки майбутніх учителів початкової школи (К.Б. Авраменко, Ш.О. Амонашвілі, О.Г. Мороз, О.Я. Савченко, В.О. Сухомлинський та ін.); проблемам ступеневої освіти вчителів початкових класів (С.П. Власенко, М.М. Дарманський, Л.О. Хомич та ін.); практичній підготовці майбутніх учителів початкової школи в Україні та за рубежом (У.Т. Кіреєва, О.А. Лавріненко, В.П. Смрчкова та ін.); організації педагогічної практики студентів у вищих педагогічних навчальних закладах (Л.В. Боріков, М.А. Жидкоблінов, Г.М. Коджаспіров, М.К. Козій, І.В. Соколова, П.Є. Решетніков та ін.); розвитку професійної активності вчителів початкових класів (О.І. Кіліченко, Л.А. Онищук).

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення та розкриття критеріїв ефективності педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки.

Виклад основного матеріалу. Слово «критерій» грецького походження (criterion – засіб судження) і означає ознаку, на підставі якої здійснюється оцінка, означення або класифікація певних об'єктів. При цьому під ознакою розуміють зовнішній вираз властивості, за якими її можна впізнати, визначити або описати [4, с. 48]. Показник вимірювання показує, що саме фіксується числом, отриманим внаслідок вимірювання. О.Я. Савченко, Т.М. Байбара визначають критерії як реальні, точно обрані ознаки, величини, котрі виступають вимірниками об'єктів оцінювання [3, с. 6]. І.Ф. Ісаєв визначає критерії як ознаки, на основі яких здійснюється оцінка, судження [1, с. 115]. Ю.О. Туранов, В.І. Урський [2, с. 131] вважають, що критерії – це мірило оцінювання вказаних параметрів, котрі описуються певними показниками.

Аналіз наукової літератури (І.Ф. Ісаєв [1, с. 90-92], В.І. Євдокимов, Т.П. Агапова, І.В. Гавриш, Т.О. Олійник [4, с. 92-93], А.Е. Штейнмеца [5, с. 47-58]) дозволив нам виділити групи критеріїв ефективності педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки:

1. *Критерії, які відображають мотивацію студентів до педагогічної практики:* ціннісне особистісне ставлення студентів до педагогічної практики; задоволення педагогічною професією; сформованість мотивації щодо професійно-педагогічної діяльності.

2. *Критерії, які відображають ступінь професійної підготовки студентів до педагогічної діяльності:* застосування теоретичних знань у практичній діяльності; сформованість педагогічних умінь; сформованість діагностичних умінь; здатність до самостійності у педагогічній діяльності.

3. *Критерії, які відображають усвідомлення себе у професійній діяльності:* самооцінка професійної придатності; психологічна комфортність у педагогічній діяльності.

Розглянемо зміст кожного критерію.

Ціннісне особистісне ставлення студентів до педагогічної практики відображає розуміння цілей і завдань педагогічної практики; визначення цінності суб'єктних відносин у системі «вчитель-учень», що передбачає суб'єкт-суб'єктні відносини між учасниками навчально-виховного процесу, тобто співпрацю, діалог думок, творчість при взаємодії, визнання себе та учнів суб'єктами, що мають право на самостійність, критичне мислення, здатність розуміти себе та інших.

Задоволення педагогічною професією визначається стійким ставленням студентів до майбутньої діяльності, що сприяє успішному вирішенню завдань педагогічної практики.

Сформованість мотивації щодо професійно-педагогічної діяльності відображає потреби особистості та характеризує силу емоційного ставлення студентів до педагогічної діяльності, до педагогічної практики.

Застосування теоретичних знань у практичній діяльності передбачає засвоєння провідних педагогічних ідей, понять, фактів професійної діяльності, теоретичне розуміння способів організації

навчально-виховного процесу в початковій школі та оперування ними в практичній діяльності.

Сформованість педагогічних умінь відображає об'єм психолого-педагогічних, фахових знань, усвідомлене виконання дій, самостійність і оптимальність у прийнятті рішень, гнучкість у застосуванні знань.

Сформованість діагностичних умінь відображає об'єм знань студентів щодо напрямів педагогічної діяльності вчителя початкових класів, засвоєння мети діагностики, визначення послідовності дій, повноту і гнучкість використання методів педагогічної діагностики.

Здатність до самостійності у професійній діяльності визначається коефіцієнтами розвитку самостійності особистості студента і проявляється в інтелектуальній активності (інтенсивність, стійкість засвоєння змісту матеріалу, готовність самостійно і творчо виконувати завдання педагогічної практики), передбачає засвоєння, розуміння та оперування інноваційними формами і методами навчання і виховання молодших школярів.

Самооцінка професійної придатності характеризується чітким визначенням професійних якостей, які розвинуті недостатньо, усвідомленням прагнення до збагачення системи знань щодо професійної діяльності, потребою у самовихованні та орієнтацією на майбутнє самовдосконалення.

Психологічна комфортність у педагогічній діяльності відображає ступінь особистісної тривожності студента, яка розуміється нами як стійка індивідуальна характеристика студента, що демонструє здатність до тривожності і пропонує наявність у нього тенденцій сприймати достатньо широке коло ситуацій різних типів: ситуації, пов'язані зі школою і спілкуванням з учителями, керівниками практики інституту; ситуації, котрі актуалізують уявлення про себе; міжособистісне спілкування, ситуації, що вимагають відповідної реакції (страх, тривога, хвилювання).

Висновки. Таким чином, визначено критерії ефективності педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки, які відображають мотивацію студентів до педагогічної практики, ступінь професійної підготовки студентів до педагогічної діяльності, усвідомлення себе у професійній діяльності. Вони можуть

бути використані в процесі організації педагогічної практики викладачами і студентами вищих педагогічних навчальних закладів

Цілком природньо, що дослідження не висчерпує всіх аспектів проблеми критеріїв ефективності організації педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів, але і цього цілком достатньо, щоб зрозуміти, наскільки важливо поставити ці питання перед вищою школою. Подальшої уваги потребують дослідження проблем: теоретичне обґрунтування рівнів ефективності організації педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки; відбір і модифікація методик для перевірки ефективності організації педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Исаев И.Ф. Проблема критериев профессионально-педагогический культуры преподавателя / И.Ф.Исаев // Тезисы докладов Межвуз. науч.-практ. конф. (28 - 30 сентября 1993). – Курск, 1993. – С. 90 - 92.
2. Науково-дослідна робота в закладах освіти: метод. посібник / упоряд. Ю.О. Туранов, В.І. Уруський. – Тернопіль : АСТОН, 2001. – 140 с.
3. Об'єкти, функції і види контролю навчальних досягнень учнів початкових класів / О.Я. Савченко, Т.М. Байбара // Початкова школа. – 2002. – № 8. – С. 6.
4. Педагогічний експеримент: [навч. посіб. для студ. пед. вузів] / В.І. Євдокимов, Т.П. Агапова, І.В. Гавриш, Т.О. Олійник. – Харків : «ОВС», – 2001. – 148 с.
5. Психологические задания к педагогической практике студентов: [пособие для преподавателей высш. пед. учеб. заведений / ред. проф. А.Э. Штейменц]. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 128 с.